

Leo Lipski

PIOTRUŚ

(APOKRIF)

S poljskoga preveo

Dalibor Blažina

Zagreb, 2026.

disput

*Tko se potpuno preda jednoj, velikoj ili maloj,
a k tomu još i beznadnoj stvari – taj na kraju
mora umrijeti za nju ili zbog nje.*

Maria Dąbrowska (Noći i dani, svezak V, Ljubav)

1.

Bilo je to u Palestini, Svetoj zemlji, negdje u proljeće 194...

Upravo sam tada, pritisnut okolnostima i moralnim dugovima, morao iznad svoje glave izvjesiti velik natpis na njemačkom, hebrejskom i engleskom jeziku: PIOTRUŚ ZAJEDNO S ODJEĆOM – NA PRODAJU.

2.

Velika tržnica, beskrajan vašar, zapravo bazar, suk* ili šuk. Užurbana, duga ulica kojom se teško kretalo, s bočnim ulicama koje su mirisale na perad i meso. Te poprečne uličice, naizgled slične talijanskim, spuštale su se prema moru koje je vječito mrmorilo. Ovdje su se mogle kupiti, po znatno sniženim cijenama, stvari poput češljeva, kokoši, svilenih gaćica, naranči, koralja – beskrajna količina velikih i malih predmeta, često nagomilanih u hrpe više od čovjeka.

* Hebr. – tržnica u arapskim zemljama.

Bilješke su preuzete iz internetskog izdanja zaklade *Wolne Lektury* (wolnelektury.pl/katalog/lektura/lipski-piotrus.html) (op. ur.).

Prekupci su vičući hvalili svoju robu. Arapi su padali u ekstazu, pljuvali, psovali, sjajeći očima koje su iskakale iz duplji. Svaki put bio bih zapanjen njihovom izdržljivošću – zapanjen i prestravljen. Deset sati bez prestanka:

– Dobar češnjak, izvanredan češnjak, češnjak u maslinovu ulju, honolulski češnjak, nevjerojatan češnjak!

A kad bi netko poželio predahnuti od buke, mogao je skrenuti u spomenute uličice, mirisne od peradi, koje su uvijek, nakon ovakvih ili onakvih zavoja, silazile prema moru.

Ali ja si to nisam mogao priuštiti. Jednostavno nisam imao izbora. Morao sam se još danas, sada, odmah i konačno prodati.

Na granici Tel Aviva i Jaffe,* gdje su kupovali i Židovi i Arapi, i gdje je gužva bila najveća, nitko me nije mogao vidjeti – danas to pretpostavljam. Sjedio sam leđima okrenut prema moru, s lijeve strane Tel Aviv, s desne visok, udaljen minaret. Ondje je šuk već bio posve arapski.

Jaja posložena u piramide. Lica prekrivena zlatnim novčićima. Srebro i zlato. Muškarci u fesovima i turbanima čučali su i pijuckali čaj. Beduin s prostiračem na tlu. Mnogo glinenih posuda i bočica. Oko njega čučale su žene, dugo nešto govorile. A onda i raznobojni

* Tel Aviv osnovali su židovski doseljenici 1909. na periferiji dravnog lučkog grada Jaffe, u kojemu je uglavnom živjelo arapsko stanovništvo. Zahvaljujući izgradnji vlastite morske i zrakoplovne luke, Tel Aviv se od 1938. počeo razvijati vrlo dinamično i uskoro je prerastao u moderan grad. Godine 1950. Tel Aviv i Jaffa povezani su u jedan grad.

prašci. Dijelio ih je svečano i davao im da piju. Liječnik, kozmetičarka, vrač, prodavač miloduha.

U mračnim zakucima trgovina pušili su nargile. Blijedoplav dim. Uličice su bile sve uže, tamnije, vijugave poput zmija. U njihovoj su se sjeni mogle vidjeti prekrasne prostirke, kupiti ovce, magarci, koze i deve. Sunce je već silovito pržilo, što ovdje nije rijetkost. Jako sam se znojio. Bio sam gotovo gol. Mršava me žena opipala i otišla. Bilo je već deset sati. Gotovo da sam već odustao.

Gužva je bila sve veća. Povrće, meso, već jedva vidljivo, stopljeno s tamnom kožom ovdašnjih ljudi, šarene marame, znojni mesari, čitave tone sunca koje je teško pritiskalo, cvijeće – sve se to vrtjelo u krug, da bi se zatim stalo polako odvajati, udaljavati, nestajati, a istodobno se – izvučeno iz ladica, iz dubine trgovina i skladišta – iznova rađati. A dnom arapske tržnice ronili su maleni dječaci, petogodišnjaci, nevidljivi u gomili, raznosili malene šalice kave i čaja, izranjajući na sigurnim mjestima. Smrdjelo je po falafelu*. Malo dalje – arapski sladoled, nenadmašan, pripreman golim rukama i jezikom. Mogao se naručiti u obliku kapije ili cvijeta.

3.

Prišla mi je starija žena, odjevena u crno. Lice je približila mojem, mokrom od znoja. Osjetio sam zadah iz njezinih usta, nepodnošljiv smrad. Nagnula se, a ja sam sjedio. Ugledao sam prljav grudnjak, polovicu

* Okrugli popečci od slanutka prženi u dubokom ulju, popularno arapsko vegetarijansko jelo.

10 dojke. Imala je crne, nemirne oči. Čučnula je. Počela me temeljito pipati. Nije preskočila ni jedan dio tijela. Zapovjedila je da ustanem. Učinio sam to nespretno. “Aha” – promrmljala je. Pipala me je pažljivo, kao da sam kokoš, provjeravajući ima li jaja, je li dovoljno debela. Očito se plašila da nisam dovoljno zdrav ili da sam odveć bolestan, i da bih joj odmah umro. No bio sam, čini se, taman kako treba, jer je na njemačkom rekla:

– Znaate, moj suprug je nakon smrti ležao u hladnjaču u bolnici i to me je užasno koštalo... Ovdje se meso tako brzo raspada.

4.

Odjednom komešanje, kao nekakav žagor. Ljudi su se stali gurati. Prijetilo je rušenjem tezgi.

I uto kao da se more razdvojilo – malen magarac s bradatim Arapinom. Za magarcem bradate deve, dostojanstveno se njišući, krećući se kao da svaki dio tijela izvodi proizvoljnu funkciju. Natovarene do krovova kuća.

5.

– Oh, kako su me pritisnuli uza zid – rekla je moja gospođa teško dišući.

– To je bilo – kaže nadovezujući se na prethodno – to je bilo još za vrijeme suđenja. Onog za trovanje. A što ste radili jučer, prekjučer?

– Jučer? Jučer sam napustio dom, nešto nalik na sanatorij, poput doma za starije. Bilo je to baš jučer. Iz-
išao sam na balkon, kad tamo neka stara Židovka pla-
če.

– Zašto plaćete? – pitam.

– Jer sam stara i moram umrijeti – tako je odgovo-
rila.

I još je rekla:

– Takva starica – samu sebe ne mogu podnijeti, a
prisiljena sam živjeti s još nekoliko njih.

A onda sam se vratio u sobu. Bilo nas je četvero u istoj
prostoriji. Na mom krevetu sjedila je četrdesetogodišnja
Njemica i dugo objašnjavala da zbog problema s kra-
lježnicom može samo ustima, jezikom. Onda je u sobu
ušao muškarac kojemu su Arapi odsjekli sve, uključuju-
ći i spolovilo, zbog čega je neprestano zaudarao na urin.
Dobivao je napadaje bijesa i bio je pjesnik. A bio je i...

– Dosta.

Učinilo mi se da se zbunila. Ali nisam odustajao.

– A čistila je ondje mlada djevojka. Lutka od čoko-
lade.

Tada sam shvatio da se previše toga sjećam. Da sam
napravio strašnu grešku. Ali ona je odrezala:

– Idem po nosača. Ah, primijetila sam da mucate i
šušljete.

Nisam znao je li to dobro ili loše. Zacrvenio sam se
i rekao:

– D-d-da... ne, gospođo.

– Penjete li se stubama?

– N-n-ne, gospođo... to jest, od mog nesretnog slu-
čaja, da, ne.

Nastavila je vagati prednosti i nedostatke. Onda me je još jednom odmjerila od glave do pete, i rekla:

– Kupujem. Idem po *sabala*, nosača, to jest.

Zaustavila je prolaznika da nosaču, koji nije znao njemački i koji je bio iz Jemena, prevedu nešto u stilu:

– Odvezi ga na ulicu Chapu-Chapu broj osam, gospođi Cin. Ondje ću ti platiti.

I ode.

Sabal mi je pomogao da se premjestim na njegovu dvokolicu. Onda prenese odjeću, ali ne i natpis. Krenuli smo prema ulici Allenby*.

6.

Na nas nitko nije obraćao pažnju. U to doba takve su selidbe bile česte.

Junački je gurao svoja kolica, isplažena jezika, poput djece dok pišu. Njegova se kozja bradica klatila. Bilo je teško održavati ravnotežu. Vidio sam samo krovove kuća. Legao sam, ulice više nisam vidio. Osjećao sam gdje se pruža sjena. Osim toga nebo u koje je bilo teško gledati.

Kraj kina Mugarbi** zaustavio je kolica. Sjena je još uvijek bila vlažna. Sjeo sam i promatrao ljude, osobito djevojke. Uglavnom ne odveć lijepe, nisko spuštenih stražnjica.

* Glavna ulica u Tel Avivu.

** Kino otvoreno 1930, trg ispred njega bio je glavno mjesto susreta stanovnika Tel Aviva.